

Zienswijze Lokale aanpak Nationaal Isolatieprogramma

Inleiding: over Binnenklimaat Nederland

Binnenklimaat Nederland is de branchevereniging die ruim 90% van de markt van fabrikanten, leveranciers en dienstverleners op het gebied van binnenklimaattechnologie vertegenwoordigt. Zij zet zich in actief in om een gezond binnenklimaat te bevorderen in de samenleving. Graag maakt Binnenklimaat Nederland via deze zienswijze gebruik van de mogelijkheid om te reageren op de internetconsultatie over de Regeling voor de Lokale aanpak voor het Nationaal Isolatieprogramma (hierna: “Regeling”). Binnenklimaat Nederland verkent graag met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties hoe ventilatie kan bijdragen aan de doelstellingen van het Nationaal Isolatieprogramma en gaat daar graag over in gesprek. Zij doet voor de Regeling de volgende suggesties:

1. Verduidelijk dat isoleren en ventileren hand-in-hand gaan

Binnenklimaat Nederland onderschrijft het belang van het Nationaal Isolatieprogramma. Het isoleren van een woning kan echter ook de luchtverversing van buiten. De meeste woningen (naar schatting zo’n 50%) zijn nog afhankelijk van die natuurlijke ventilatie via (klep)ramen, maar ook gaten en kieren in de gebouwschil. Het isoleren van een woning zal de schil verder moeten dichten, waardoor een belangrijk deel van de luchttoevoer afgesloten wordt. Isolatiemaatregelen kunnen daarom (onbedoeld) ten koste gaan van het binnenklimaat. Een minimale ventilatievoud is een belangrijke voorwaarde voor een gezond binnenklimaat. In deze veelvoorkomende situatie zijn open ramen na het isoleren de enige lucht toevoer route. Dat is in het stookseizoen geen optie vanwege het warmteverlies (dan doe je bovendien het doel van isoleren teniet). Het is daarom van belang om maatregelen te nemen om ventilatie te stimuleren (isoleren=ventileren!) zodat woningeigenaren aangespoord worden om isolatiemaatregelen te combineren met de installatie van (duurzame) ventilatiesystemen. Het kan grote gevolgen hebben als dat niet gebeurt:

- De grootste blootstelling van de mens aan schadelijke stoffen (zo’n 60-95%!) vindt plaats in binnenruimten¹. Fijnstof komt vrij door koken, braden, materialen, roken, kaarsen, kachels/haarden, defecte apparaten, etc. Volgens het RIVM veroorzaakt fijnstof benauwdheid, luchtwegklachten, verminderde longfunctie, hart- en vaatziekten en vroegtijdige sterfte².
- Eén vijfde van alle woningen in Nederland³ heeft vocht- en schimmelproblematiek. Schimmel veroorzaakt acute luchtwegklachten en verergert astma en bestaande luchtwegklachten⁴. De overheid riep onlangs bovendien op om de thermostaat een stand lager te zetten in het kader van

¹ https://www.aivc.org/sites/default/files/TN68_Heath&Ventilation.pdf

² <https://www.rivm.nl/binnenmilieu/verbrandingsproducten/fijn-st>

³ <https://www.volkshuisvestingnederland.nl/onderwerpen/aanpak-vocht-en-schimmel/alle-illustratieve-artikelen/bevindingen-en-handreikingen-van-tno-abf-research-en-ggd-amsterdam>

⁴ <https://ggdleefomgeving.nl/in-huis/schimmels/schimmels-en-gezondheid/>

de energiecrisis. Een lagere temperatuur in woningen leidt echter tot een toename van de schimmel- en vochtproblematiek. Met schade aan de gezondheid (en de woning) als gevolg.

- Jaarlijks belanden er in Nederland honderden mensen in het ziekenhuis door koolstofmonoxidevergiftiging waarvan enkelen komen te overlijden. Vergiftiging ontstaat door slecht functionerende gaskachels, geisers open haarden en cv-ketels in combinatie met het gebrek aan luchtverversing⁵.
- Radioactieve gassen zoals Radon en Thoron vinden van nature plaats in veel gebouwen. Jaarlijks krijgen honderden mensen longkanker als gevolg van de aanwezigheid van deze stoffen in het binnenklimaat. Dat kan voorkomen worden met voldoende ventilatie⁶.

- Verduidelijk dat isoleren en ventileren hand-in-hand gaan bij de Regeling. Schrap het woordje “eventueel” zodat er in artikel 2 lid 1a staat: *“het uitvoeren of laten uitvoeren of het subsidiëren van het uitvoeren of het laten uitvoeren van een of meer energiebesparende isolatiemaatregelen, ~~eventueel~~ in samenhang met ventilatiemaatregelen, waarbij onder energiebesparende isolatiemaatregelen wordt verstaan: (...)*

2. Specificeer welke ventilatiesystemen binnen de kostenbijdrage vallen

In artikel 2 staat dat de minister op aanvraag van een college een specifieke uitkering kan verstrekken aan de gemeente voor een isolatieprogramma dat gericht is op het nemen van energiebesparende isolatiemaatregelen, *eventueel in samenhang met ventilatiemaatregelen*. Bij de scope van de Regeling in artikel 2 staat echter dat er subsidie beschikbaar wordt gesteld voor gemeentes voor het nemen van energiebesparende isolatiemaatregelen als bedoeld in artikel 4.5.2, derde lid, van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies en naar artikel 7, tweede lid, van de SVVE. In beide regelingen staat ventilatie echter niet opgenomen. Het is daardoor niet duidelijk in welke hoedanigheid ventilatie binnen de kostenbijdrage van de Regeling valt.

Het verdient daarom aanbeveling om in artikel 2 lid 1a, net als bij energiebesparende maatregelen, te specificeren welke duurzame ventilatiesystemen onder de regeling vallen. Daarbij kan een koppeling gemaakt worden met artikel 8 lid a van de SVVE⁷: *“het voor de eerste keer aanleggen van een systeem voor CO₂-gestuurde ventilatie of het voor de eerste keer aanleggen van een systeem voor balansventilatie met wtw met een rendement van ten minste 90%”*.

Moderne vraag gestuurde ventilatiesystemen en/of met warmteterugwinning kunnen een significante energiebesparing creëren t.a.v. natuurlijke ventilatie (door ramen en/of kieren en gaten). Om een huis voldoende te ventileren heb je gemiddeld 35 l/s voor een woning nodig. Uitgaande van een

⁵ <https://ggdleefomgeving.nl/schadelijke-stoffen/koolmonoxide/risicos-voorkomen/>

⁶ <https://www.rivm.nl/radon-en-thoron/over-radon-en-thoron>

⁷ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2022D39060>

gemiddelde buitentemperatuur in het stookseizoen van 6,5 graden Celsius en een gemiddelde binnentemperatuur van 19 graden Celsius heb je daar voor een woning gedurende 5 maanden ongeveer 300 m³/jaar nodig. Een goed geïsoleerde woning zal een korter stookseizoen hebben maar ook te maken hebben met gemiddelde koudere buitentemperatuur. Huizen die verwarmd worden door gas hebben volgens een bescheiden schatting 240m³ nodig. Met een Warmteterugwinningssysteem of een (gezoneerd) vraag gestuurd mechanisch ventilatiesysteem is een besparing op deze stookkosten mogelijk van 60-80%. Dat leidt tot een gemiddelde van 190 m³ aardgas per jaar per woning (t.o.v. ventilatie door open ramen en/of kieren en gaten). Het installeren van dergelijke systemen verdient het daarom om op gelijke voet te staan als isolatiemaatregelen.

De meeste verouderde gebouwen waarbij wél mechanische ventilatie aanwezig is, hebben verouderde systemen met gedateerde wisselstroomventilatoren met hoog energieverbruik. Door het vervangen hiervan met moderne vraag gestuurde systemen verdient de investering zich in 3-6 maanden alleen al qua kosten terug op de energierekening. Dat halveert bovendien structureel het energieverbruik van het ventilatiesysteem. De meeste verouderde mechanische ventilatiesystemen staan bovendien continu aan en verversen de lucht te allen tijde en in iedere ruimte. Daarmee wordt er naar schatting 80-90% meer geventileerd dan nodig en wordt er dus ook continu energie en warmte verspild. De meeste ventilatiesystemen worden tegenwoordig voorzien van vraagsturing op basis van CO₂-metingen. Het op grote schaal vervangen van verouderde apparaten is dus een no-regret maatregel.

➤ Binnenklimaat NL doet de suggestie de volgende toevoeging te doen aan artikel 2 lid 1 a:

, en waarbij onder ventilatiemaatregelen wordt verstaan:

3° bij alle woningen: het voor de eerste keer aanleggen van een systeem voor CO₂-gestuurde ventilatie of het voor de eerste keer aanleggen van een systeem voor balansventilatie met wtw met een rendement van ten minste 90%

3. Samenhang met de ISDE en SVVE

In de voorliggende Regeling komt het belang van ventileren veelvuldig terug. Er staat bijvoorbeeld in de toelichting (blz. 13) dat goede ventilatie leidt tot meer comfort en een gezonder leefklimaat in een woning. En dat het om toekomstige gezondheidsproblemen te voorkomen, van belang is dat gemeenten het informeren over of het (laten) uitvoeren van ventilatiemaatregelen onderdeel maken van de Lokale aanpak. Er wordt daarom subsidie beschikbaar gesteld voor ventilatie, maar enkel als aanvullende maatregel. In artikelsgewijze toelichting (blz. 26) staat: *“Het is niet de bedoeling dat enkel ventilatiemaatregelen in een woning worden getroffen, het gaat om de combinatie met de energiebesparende isolatiemaatregelen.”* Dat lijkt de lijn te volgen van de SVVE, waarin ventilatie slechts is opgenomen als aanvullende energiebesparende maatregel.

In de ISDE is zelfs helemaal geen subsidie beschikbaar voor ventilatie. Dat stimuleert eigenaars-bewoners dus om hun woning te isoleren, maar niet om dat te combineren met de installatie van (duurzame) ventilatiesystemen. Dat kan ten koste gaan van een gezond binnenklimaat

Binnenklimaat Nederland vraagt zich bovendien af, waarom er wel subsidie voor ventilatie wordt verstrekt voor VvE's en woningcorporaties in de SVVE en de Lokale aanpak, maar niet voor eigenaars-bewoners in de ISDE? En waarom er dan weer wel subsidie beschikbaar wordt gesteld voor eigenaars-bewoners in de Lokale aanpak? Een onderscheid daartussen is niet logisch en ook niet coherent. Het is daarom aan te bevelen om daarin dezelfde koers te varen. Bovendien kunnen moderne en zuinige ventilatiesystemen een forse besparing creëren wat betreft energie en warmteverlies.

- Creëer meer samenhang tussen de subsidieregelingen binnen het Nationaal Isolatieprogramma door dezelfde koers te varen voor ventilatie in de Lokale aanpak, de ISDE en de SVVE. Maak subsidie voor duurzame ventilatiesystemen onderdeel van die regelingen. Onder duurzame ventilatiesystemen vallen in ieder geval systemen o.b.v. CO₂-vraagsturing en/of systemen met balansventilatie en warmteterugwinning.